ÇINARALTI

Sayı : 38

Kuru 15

MİLLİYET DERGİLERİ

AFTALIK FİKİR VE SANAT MECMUA

BU SAYIDAKİLER:

Sulh afyonu ..... Yusuf Ziya Ortaç
İki önemli nutuk münasebetile ..... H. E. Erkilet
Biyoloji ve Milliyetçilik ..... Peyami Safa
Koşma (şiir) ..... Elmas-Yıldırım
Cenubî Anadolu Türklerinin etno antropolojik tetkiki ..... Hüseyin Namık Orkun
Yunus gibi (şiir) ..... Muzaffer Yersel
Yollarda akşam (şiir) ..... Halide Nusret Zorlutuna
Bitmiyen masal (fantezi) ..... Münife Baran
Boğazda bir seyahat (şiir) ..... Sâdi Kemali Söylemezoğ
Seçme sözler ..... **
Macaristan Kızılalmaları ..... M. Fahrettin Çelik
Sonnet ..... Edip Ayel
Türk dilinde ekler ve kökler ..... Atsız
[illegible] ..... Cemal Oğuz Öcal
[illegible] (millî hikâye) ..... Yusuf Ziya Ortaç
Buğ kolcası (şiir) ..... Safa Ergün

MİLLÎ KÜTÜPHANE ANKARA

Türkiye Cümhuriyeti

Ziraat Bankası

Kuruluş tarihi: 1888. — Sermayesi: 100,000,000 Türk lirası. Şube ve ajans adedi: 265.

Ziraî ve ticarî her nevi banka muameleleri.

Para biriktirenlere 28.800 lira ikramiye veriyor

Ziraat Bankasında kumbaralı ve ihbarsız tasarruf hesaplarında en az 50 lirası bulunanlara senede 4 defa çekilecek kur'a ile aşağıdaki plâna göre ikramiyeler dağıtılacaktır.

4	adet	1,000	liralık	4,000	lira		
4	»	500	»	2,000	»	100 adet	50 liralık 5,000 lira
4	»	250	»	1,000	»	120 »	40 » 4,800 »
40	»	100	»	4,000	»	160 »	20 » 3,200 »

DİKKAT: Hesaplarındaki para bir sene içinde 50 liradan aşağı düşmiyenlere ikramiye çıktığı takdirde % 20 fazlasile verilecektir

Kuralar senede 4 defa 11 Eylûl 11 Birinciteşrin 11 Mart ve 11 Haziran tarihinbe çekilecektir.

T. İŞ BANKASI

Küçük Tasarruf Hesapları

1942 İKRAMİYE PLÂNI

KEŞİDELER: 2 Şubat, 4 Mayıs, 3 Ağustos, 2 İkinciteşrin tarihlerinde yapılır.

1942 İKRAMİYELERİ

1	adet	2000	Liralık	= 2000	— Lira
3	»	1000	»	= 3000.—	»
2	»	750	»	= 1500.—	»
3	»	500	»	= 1500.—	»
10	»	250	»	= 2500.—	»
40	»	100	»	= 4000.—	»
50	»	50	»	= 2500.—	»
200	»	25	»	= 5000.—	»
200	»	10	»	= 2000.—	»

Türkiye İş Bankasına para yatırmakla yalnız para biriktirmiş ve faiz almış olmaz, aynı zamanda talihinizi de denemiş olursunuz.

Mutlaka kazanacaksınız!

Millî piyango, netice itibarile daima kazançtır!

Bir Millî Piyango

bileti almakla, mutlaka kazanacaksınız. Bu kazanç, şahsî olmasa da millîdir. Cebinize girmeyen ikramiye, iki çelik kanat olup göklerde sizi koruyacaktır.

Millî piyangoyu hiç bir ay kaçırmayınız!

TÜRKOĞLU

Cumartesi, salı günleri çıkar, siyasi halk gazetesi

Renkli resimler ve günün en canlı haberlerile

Pek yakında çıkıyor

Müracaat merkezi: (ÇINAR YAYINEVİ) Ankara caddesi, İstanbul.

SAYISI 3 KURUŞ

Sahibi ve Neşriyat Müdürü: ORHAN SEYFİ ORHON Basıldığı yer: Cumhuriyet Matbaası - İstanbul

İKTİBASLAR

Gençlik Nereye Gidiyor?

Yazan: Prof. M Şekib TUNC

Gençlik hangi zamanda olursa olsun, daima bir ideal peşindedir. Onu kendi muhitinde bulamazsa etrafında aramağa veya hayalinde yaratmıya çalışır. Zamanımızın gençliği de ayni kanuna tâbidir. Kapalı cemiyetlerdeki gençlik, idealini, cemiyet işleri arasında örnek olabilecek en nüfuzlu insan tiplerinde arar. Fakat açık cemiyetlerde mutlaka böyle olmaz, çünkü bu cemiyetler, bilhassa zamanımızda, dünya ile temas halindedir. Gençlerin dünyadan aldıkları tesirler mahdut ve muayyen olmaktan çıkarak genişlemiştir. Bunun için gençlik nereye gidiyor? sorgusuna cevap verebilmek için sadece kendi muhitinde kalmıyarak bütün dünyayı yoklamak, anlamak icabediyor.

Biliyoruz ki Fransız ihtilâlinden sonra gençliği arkasından koşturan ideal, «hürriyet» olmuştu. Umumî Harbe gelinciye kadar birçok gençler ona kavuşmak için birbiri arkasından kurban verdiler. Her tarafta bu kurbanların zafer timsali olan hürriyet âbideleri dikildi. Filhakika bu devrin gençleri fikrin büyük ve hattâ en büyük bir kuvvet olduğuna ve fikirle mütemadi bir terakki temin edilerek insanların kemale erişeceklerine inanmış, kültür kıymetlerine sevgi ve saygı ile bağlanmıştı. Bunun için de büyük fikir ve sanat adamlarına hayrandılar. Ruhta emsalsiz bir üstünlük görüyor, bedeni çok aşağı buluyorlardı. O derece ki ruh terbiyesi yanında beden terbiyesini adi ve lüzumsuz bir zahmet sayıyorlar, herşeyin fikirle olacağına ve fikirden beklenmesi lâzım geldiğine inanmış bulunuyorlardı. XIII üncü asırda başlıyan ve «aydınlanma» denilen bu devirde eski tarihî realiteler ikinci plâna atılarak bundan böyle tarihin de akıl ve fikirle yapılabileceği ve yapılması lâzım geldiği kanaati moda olmuştu. Bunun için her tarafta «fikir birlikleri» kuruluyor, cemiyetlerin din, ahlâk, hukuk ve iktisat müesseseleri yeni baştan kurulmak isteniyor, ananeler çökertiliyor, gençlik de bu telkinlerle besleniyordu. Rönesans ile yeniden doğan dünya, hakikatte ne eski Yunan, ne de eski Roma dünyası değildi. Bu dünya, barbarların istilâsı ve hıristiyanlığın yayılması neticesinde batmış ve yerine Ortazaman denilen kilise etrafında toplanmış bir İman çağı geçmişti. Şimdi Rönesans ve Reformlarla bu dünyadan da çıkılarak tabiate dönmek ve dinî hürriyete kavuşmak için çalışan yeni milletlerin doğum zamanı gelmişti: Bu yeni milletlerle birlikte aynı zamanda yeni bir Avrupa doğuyordu. XVII nci asırda benliğini buldu, kendine inandı. XVIII inci asırda benliğini şahlandırmak hırslarile çırpındı. XIX uncu asırda artık çevik ve kuvvetli bir küheylân olmuş, dünya yarışlarına çıkmıştı. birinci gelio[illegible]rdu, ve koştuğu yerler gitgide bütün dünya olmuştu. Bu suretle fikrin zaferi de tam olmuş görünüyordu. Yalnız bu koşuları yapmak imkânını bulanlar, «hürriyet», «müsavat», ve «uhuvvet» fikirlerine rağmen bütün Avrupa milletleri olmadığı gibi koşuların temin ettiği büyük mükâfatları paylaşanlar da çokluğu teşkil edenler değildi.

O halde çokluklarla azlıkların, yarışa girenlerle giremiyenlerin arası açılmamak kabil değildi. On dokuzuncu asrın sonlarından itibaren dünyanın başlıca gailesi işte bu açıklıkların gittikçe artan gerginlikleri oldu. Büyük Harbe takaddüm eden sürekli grevler, içtimai ve iktisadi buhranlar ve bu harbin doğurduğu âkıbetler Sovyet, Türk, faşist ve nasyonal sosyalist inkılâplarile Avrupanın içtimai yapısında büyük değişiklikler hasıl ettiği gibi, Büyük Harbden sonra fevkalâde zenginleşmiş olan Amerikadan yayılan Amerikanizm modası da bunlarâ katılarak dünyanın havasında muhtelif iklimler hasıl olmuştu. İşte bugünkü dünya gençliği böyle bir hava içinde yetişti. Onu bütün halinde anlamak istiyenlerin bu havayı evvelâ olduğu gibi görmeleri lâzımdır zannediyorum. Bu yapılmadıkça dünya gençliğini parça parça görüp ona göre hükümler vermek, hem yanlış, hem de ihatasız olur. Evet, eski fikirci ve idealist nesille bugünkü gençlik arasında hiç bir zamanda olmadığından ziyade büyük bir fark hasıl olmuştur. Ve bu fark gene hiç bir zamanda olmadığından ziyade dünya havasındaki zıt ve muhtelif tesirlerden gelmiştir.....

.....

Eski nesillerin yaşadıkları dünya havasında nasıl bir kültür ve fikir hayranlığı olduğunu görmüştük. Bu hava yirmi beş senedenberi çok bulanmış ve karışmıştır. O derece ki ilmin katî zannedilen mütearife ve prensiplerinde bile tahmin edilemiyecek değişiklikler olmuş, hâdiseleri önceden katî olarak bilmek kanaati sarsılarak bunun yerine imkân fikri ve ihtimal hesapları kaim olmuş, maddenin son haddi zannedilen atomların içine kadar nüfuz edilmiş, ziya süratindeki hareketlerde cisimlerin kütlelerini muhafaza edemiyecekleri anlaşılmıştır. Nazarî ve mücerret fikirlere karşı olan eski hayranlık artık tabiatile devam edemezdi. Fakat bu suretle boşalan yer de açık kalamazdı; dolması lâzımdı. Yalnız nasıl ve neyle dolacaktı? Kültür ve fikir aşkı sarsılınca gençlik eti ve kemiğile başbaşa kalır gibi oldu; evvelâ bütün kuvvetile bunların kültürüne kıymet verdi; hayatiyete sarılarak vücudunu sevmeğe başladı. Ruhunun da bir kuvvetle dolmasını istiyordu. Fakat bu, nasıl bir kuvvet olacaktı? Amerikanizm modası bütün dünya sinem[illegible] boks merakını yaymıştı. Basit gençler ruhlarını bunlarla doldu[illegible] Dans tiryakisi, artist budalası ve boks d[illegible] oldu.

Fakat bütün gençlik bunlarla besle[illegible] mezdi. İçinde yaşadığı dünya havası ge[illegible] ve korkuncdu. Çokluların başına cesaret [illegible] iman telkin etmesini bilen önderler geçm[illegible] Bunlar, boşalmış ruhları sıcak bir kuvve[illegible] doldurmasını biliyorlardı; üstelik ya[illegible] söylemekle kalmıyor; aynı zamanda bunla[illegible] yapıyor ve yaptırıyorlardı. O halde ki[illegible] biatın yaratıcı kuvvetleri sanki bunlara c[illegible] setlenmişti. Onun mantığile ve onun sert[illegible] ğile konuşuyor, ölmekle öldürmeyi bir say[illegible] yor; ölümden, sefaletten korkmuyorla[illegible] Hem de bu huşunet ve kıyaklık, düşkün ahlâkı değil, bilâkis kahramanlık ve fedak[illegible] lık ruhunun bir yeni dirilişini gösteriyo[illegible] imana olan şiddetli bağlılık artmış bir [illegible] lığa delâlet ediyordu. Yeniden uyanm[illegible] hayati kuvvetlerle birlesen bir cesaret [illegible] iman filhakika müthiş bir kuvvet yaratm[illegible] kahramanlık ve iradeyi ulviyet derecesi[illegible] yükseltmişti. İşte yirmi beş sene oluyor[illegible] birinci sınıf örnek insan, bu canlı, cesar[illegible] ve inançlı büyük irade adamları olmuş[illegible] Bunların hüküm sürdüğü yerlerdeki genç[illegible] asırlardır bu derece hamle, bu derece co[illegible] kunluk göstermemiş, bu derece eyimser[illegible] ve sevinç duymamış, bu derece faal bir[illegible] oynamamıştır. Dünyanın geçirdiği bu bu[illegible] ran devresinde gençlerin çoğunun neden[illegible] baları gibi olmadıklarını anlamak artık g[illegible] olmıyacaktır, zannediyorum. Çokluk gö[illegible] lerin bir kaç asırdır hayran olduğumuz kü[illegible] tür kıymetlerine «tıraş» diyerek aldırış[illegible] mediklerine dikkat ettiğimiz halde bu k[illegible] metlerin hayranlığımız önünde bizi alâkad[illegible] eden her sahada nasıl tavsadıklarına dik[illegible] etmiş değiliz.

Bu buhranın âkıbetini hayra yoran[illegible] rın yanında pek karanlık görenler de va[illegible] dır. Fakat şimdilik muhakkak olan bir[illegible] varsa dünya gençliğinin büyük bir kısm[illegible] nın inhisarcı menfaat politikalarından ne[illegible] ret ettiği ve içtimai bir adalete susamış[illegible] lunduğu, mühim bir kısmının da geri k[illegible] mış millî taazzuvları tamamlamağa ve bu[illegible] lara millî yeni bir üslûp vermeğe çalıştı[illegible] rıdır. Buna göre düşünürlerin vazifesi [illegible] tarihî oluşları kendi zaruret ve ihtiyaçl[illegible] dairesinde görerek kitapların telkinlerin[illegible] ziyade realiteleri anlamağa bakmak olab[illegible] Ve bunu anladıktan sonra da bugünkü ö[illegible] derler gibi fikir ve kanaatlerinde metin iradeli olmaları lâzımdır. Gençlerin zan[illegible] nımızdaki fikir ve sanat büyüklerin[illegible] beklediği de budur.

M. Şekib TUNC

— Cumhuriyet gazetesinden

ÇINARALTI

Dilde, fikirde, işde birlik

Sayı: 38 — Cumartesi 13 Haziran 1942

İdare Evi : İstanbul, Ankara caddesi, Çınar Yayınevi. No. 47

TÜRKÇÜ FİKİR ve SANAT MECMUASI

Telefon : 22129 — Fiatı: 15 Krs. — Cilt : 2

Sulh afyonu

Yazan: **Yusuf Ziya ORTAÇ**

Bu harbin başındanberi, bize her gün, şifa niyetine yutturulan bir hap var: Sulh!

Sulh!.. Sulh!..

Her acının, her sıkıntının, her yokluğun tek tesellisi o !

Fakat, harp, bütün dünyayı sarmıştır. Harp, sağımızdadır. Harp, solumuzdadır. Harp, çepçevre etrafımızdadır. Yarın, hayır, yarın değil, bugün harbe girebiliriz. Ve biz, harp nedir bilmiyen bir millet de değiliz.

Öyleyse, nedir bu üç yıldır dilimizden düşmiyen sul şarkısı!

Sulh!.. Sulh!..

Tarihi, savaşlarla, akınlarla, fetihlerle dolu bir milletin çocukları olduğumuzu unutuyor muyuz yoksa?

Bu topraklarda hangi Türk evi vardır ki, kapısını çalınca, karşımıza hâlâ kanayan bir şehit hatırası çıkmasın!

Sulhu, kaybedilmesinden bu kadar korkulan, bütün saadetlerimizin, bütün huzurumuzun ve bütün ümidimizin tek sevgilisi haline getirmek, bu cehennem günlerinin istediği millî terbiyeye asla uymaz.

Bir sabah, gözlerimizi açtığımızda, Türk milletinin şeref ve istiklâli uğruna, vatan sınırlarında kılıçların çekildiğini duyarsak ne yapacağız?

Hayır... Dünyanın büyük yangınlar içinden geçtiği bu korkunç hengâmede, her şey Türk milletinin büyük ve şanlı yarını için katlanılan fedakârlıklardır ve bu, sulh olduğu kadar harp te olabilir.

Türk devleti, sulhu, nasıl silâh elde, yekâpare bir inan ve güvenle hudutlarda bekliyorsa, Türk milleti de harba hazır, müsellâh bir ruh ile sulh içinde yaşamalıdır.

Sulh istiyoruz. Fakat, her şeye rağmen ve her ne pahasına olursa olsun değil!

Yusuf Ziya ORTAÇ

YENİ ABONE ŞARTLARI (37 den itibaren)
Yıllığı 750, altı aylığı 380 üç aylığı 200 kuruş.
Ecnebi memleketler için :
Yıllığı 1000, altı aylığı 500 kuruş

Sahip ve Neşriyat Müdürü :
Orhan Seyfi ORHON

İHTAR :
İdarehanemize gönderilen eserler neşredilsin edilmesin sahiplerine iade edilmez.

13 Haz. 1942, Sayı 38

İKİ ÖNEMLİ NUTUK MÜNASEBETİLE

«BİLGİLERİMİZİN AMACI TÜRKLÜK OLMALIDIR»

Yazan:
Emekli General
H. E. ERKILET

Bu nutuklardan birincisi Maarif Vekili Bay Hasan - Âli Yücel tarafından, bu yılın başlıyacak çocuk haftası münasebetile 22 nisanda radyoda söylendi. İkincisi ise yine aynı Sayın Vekil tarafından yeni köy mektepleri ve köy enstitüleri kanunu dolayısile 4 haziranda Büyük Millet Meclisinde irat olundu. Her iki nutkun Türk çocuklarının yetişmesi ve büyük Türk milletinin geleceği bakımından hayati ehemmiyetleri vardır.

İlk konuşma «Türk çocuklarının nasıl bir insan örneğine göre» yetiştirilmeleri icabettiğini açık, resmî, kesin ve samimî bir dille gösteriyordu. Bu sebeple müstesna bir önemdedir. Hattâ diyebilirim ki Maarif Vekilimizin o nutku, üzerinde ısrarla durulmak ve mefadı itina ile tatbik olunmak şartile, millî tarihimizin yeni ve mesut içtimai bir devriminin müjdesidir. Filvaki Sayın Vekilin dediği gibi «Beşer tarihine bakıldığı zaman hangi devirde ve hangi cemiyette» millet çocuklarının nasıl yetiştirilmeleri icabettiği sorusuna «tam ve düzgün cevap verilmişse o devirde o cemiyet kuvvetli bir bütün olarak tarih içindeki ödevini yapmıştır.»

Bu böyle olduğu gibi faraziyenin aksi de tabiatile varittir. O halde bundan, zayıflıyarak dağılmaktan korunmak istiyen her millet çocuklarının yetiştirilmesinde takibolunacak temelleri sağlamlamak mecburiyetinde olduğu neticesi çıkar.

Maarif Vekili diyor ki: «Kendi tarihimiz bu bakımdan bize çok kıymetli dersler verebilir. En eski zamanlarda Türk çocuğu, Türk ulusu içinde ilk safa geçebilmek için pulat gibi güçlü ve dayanıklı, gözü pek, tehlikeden yılmaz; atının üstüne bindiği zaman gözünü hiç bir korku ile kırpmaz, temiz çelikten yapılmış ince, fakat sağlam kılıcını, ozan'ların sazlarını çalarken gösterdikleri hüner ve ustalıkla kullanır, aldığı memleketler halkına karşı, yediği sahipsiz üzümlerin değerini bağ kütüklerinin altına bırakacak kadar hak tanır bir ruhta ve duyguda bulunurdu.

Orta Asyadan Okyanus kıyılarına kadar sürüp gelen Türk ulusları, Malazgirtten Viyana önlerine at oynatarak, Basra kıyılarından Tunus yalılarına yelken açarak ulaşan büyük atalarımız böyle kahraman, böyle bilgin, böyle ahlâklı insanlardı.»

Bununla beraber zamanlar ilerlemiş, devirler değişmiş ve eski şartlar yerine yeni ihtiyaçlar türemiştir. Onun için «şimdi mesele, bugünkü Türk nasıl bir insan olmalı? İşte dâvamız budur ve bu olmalıdır!» Filhakika bugün bu kadar büyük, asaslı ve hayati bir dâva önünde bulunduğumuz saklanamaz.

Okullarımızın «çocuklarımızı yetiştirmekte ve halkımızı bugünün» yaşayış ve ihtiyaçlarına göre ömür sürdürmekte ilk işi «yanlışı doğrudan, zararlıyı faydalıdan, kötüyü iyiden ayırt edici bir bilgi ile silâhlandırmaktır.» Çünkü bir milletin sıhhat, sanayi, ziraat ve ticaretinin ilerlemesi müdafaasının emniyeti velhasıl yabancı tecavüzlerinden korunmuş, istiklâl ve refaha kavuşmuş olarak iyi yaşıyabilmesi için bilgiye ihtiyacı vardır. «Bütün bu yokluk ve yoksunluklara uğramamanın tek çaresi, bilmek, öğrenmek» ve öğretmektir. O halde hedef, Türk milletini, çocuklarından başlıyarak ilimle teçhiz etmek olmalıdır. Fakat, buna muvaffak olduğumuz gün büyük Türk milletinin yalnız kurtulmuş değil, aynı zamanda yükselmiş, kuvvetlenmiş ve ilelebet şerefle varolmak hak ve kabiliyetini kendi istidat ve kudretile emniyet altına almış olacağını zannedersek hata ederiz. Çünkü sağlam bir millî ahlâka dayanmıyan ilim, yani yalnız bilgi, bizi bu ideale ulaştıramaz. Bir milleti teşkil eden fertler sırf şahsî endişe ile hareket eder, yabancı duygular taşır ve yürekleri millete faydalı olmak için çarpmazsa onların bildikleri dillerden, öğrendikleri müspet ilim, fen ve sanalardan millete hiç bir fayda gelmez ve böylelikle millet yükselip kuvvetleneceğine bir gün sahipsiz kalarak dağılmak ve yokolmak muhatarasına düşer.

«O halde bilgilerimiz bir şey olmalı... O şey bizim için Türklü vatandır, millettir, tarihimizdir, nümüz ve yarınımızdır. Şu halde mıza doldurduğumuz bilgileri yü zi titreten bir inanın sıcaklığına ğına bağlamamız lâzım. Bu inanın turu budur: **BEN TÜRKÜM, H YİM TÜRK MİLLETİ İÇİN** Türk ahlâkı işte bu düsturdan İyi veya fena hareketlere, t olunacak veya reddedilecek hu ra hüküm verdirecek ahlâk mile «İçimizde daima varold hissettiğimiz iyiyi fenadan kuvveti, vicdan dedikleri bulunç lekesi Türk için bu düsturdan Bir söz, bir yazı, bir hareket, iyi mi yoksa fena mı? Buna hü mek için gönlümüze sorarız: Tü faydalı mı, yoksa zararlı mı? F ise iyidir, zararlı ise fenadır. Bu hiç bir an elimizden bırakman Millî ahlâk, doğru ve şaşmaz budur.» Millî vicdan ve millî temellerine dayanan ancak böy ahlâk sayesinde fert «sözde içinde yaşadığı ve bir parçası milletine» zararlı olmaz, bilâkis lı olur. **«BEN TÜRKÜM Dİ YEN, DİLDE, DUYGUDA OLMIYAN, HER ŞEYİM MİLLETİ İÇİNDİR ANDINI YEN ELBETTE Kİ TÜRK DİR. MİLLÎ AHLÂK KURA GÖRE BÖYLE OLAN VATA EN GÜNAHLI BİR İNSAN OL TANIRIZ.»**

Sayın Hasan - Âli Yücel ediyor: «Ben Türküm, sözünü de, ben ancak millet olarak devlet olarak özgürüm, anlamını ruz. Her şeyim Türklük içindi ken Türkiye Cümhuriyetinin için canıma kadar her şeyimi fed bilirim, mânasını kastettiğimizin kında oluruz. Bu duygu ve b öyle çelik bir zırhtır ki ona hiç bancı fikir işliyemez, hiç bir y inan sızamaz. Türk çocuğunun gencinin kuvveti buradadır. T cuğu ve Türk genci, millî hayatı vücut yapısı gibi duyar.»

(Devamı 10 uncu sayf

13 Haziran 1962 Sayı 38

İLİM KARŞISINDA MİLLİYETÇİLİK: 4

Biyoloji ve Milliyetçilik

Yazan : Peyami SAFA

İlk makalemizde birçok sosyolog-biyoloji kanunlarını cemiyete tatetmek istediklerini ve sosyolojide - *organisist* grupun hangi fikirteşekkül ettiğini yazmıştık. Biistler arasında da insan cemiyethayvan ve daha aşağı varlıkların ları arasında tıpkılık (aynimünasebeti görenler vardır. Bunı Lamarck okuluna sadık kalan z biyolojisti meşhur Felix le c, mukayeselerine en çok vuzuh eğe muvaffak olanlardan biridir. Bu âlime göre taazzuvda en geri varlıklardan insan gibi en teetmişlerine ve tek hücrelilerden relilere kadar bütün canlı varhöcre, küme, sürü ve cemiyet arında aynı biyoloji kanunlarının altındadırlar.

Bütün canlı varlıklarda her biriısup olduğu kantonun zemini vatanıdır. İstihsal edilen gıda ıt olduğu için bu kantonlara o fertler arasında şiddetli bir et ve mücadele vardır. Fakat raplara mensup oldukları halde ıtonun fertleri arasında müştebağ da vardır. Öyle ki hepsi, ine rakip oldukları halde kenlerinden olmıyanları yabancı ar ve onlara düşmandırlar.

alnız insanlar ve hayvanlar aradeğil, en aşağı taazzuv derecebütün canlı varlıklar arasında birbirile birleşerek bir uzviyet büaline gelmenin en büyük âmili, ek bir düşmana karşı toplu müihtiyacıdır. Bir camiaya ve bir mensup insanlar arasında karhissini doğuran şey, bunların ki müşterek menfaatlerden bu müdafaa zaruretidir. Eğer şterek düşman olmasaydı, insan, ve hücre, fert halinde bütün lıklar biribirlerini yerlerdi ve eser kalmazdı. Sathi görüşle r felâket sayılan harb, biyoloji bütün canlı varlıkların hayame ettiren yapıcı ve yaşatıcı ettir. Çünkü en küçük canlı en büyüğüne kadar taazzuv hâdisesi, müşterek bir düşmana karşı birleşen fertlerin derece derece gruplaşmalarile mümkün olabiliyor. Eğer aralarında bu boğuşma olmasaydı o grupların hiç biri varolamıyacaktı.

Felix le Dantec, ebedî sulhün ve insaniyetçiliğin biyoloji kanunlarına aykırı bir ham hayalden başka bir şey olmadığını şöyle izah eder:

«Hayat bir mücadeledir; harb canlı varlığın en alelâde fonksiyonudur. Bu harb kelimesini yalnız rakip ve komşu milletler arasındaki mücadeleye hasrederler; fakat aynı zamanda bir milletin mensuplarını biribirine katan meknî ve sivil harbler de vardır ki eğer bir ecnebi istilâsının tehdidi olmasa milletlerin vücudunu ortadan kaldıran ihtilâflarla neticelenirdi.

Koşma

Dokunma, dokunma, dertlidir başım,
Bırak, öz yarama derman edem ben!
Uzakta kaldıkça toprağım, taşım,
Cennet olsa bu dünyayı nedem ben!

Benim imanım bir, aşkım, özüm bir,
Bir çeşmeden aktım kaynar gözüm bir,
Türk oğlu Türküm ben, merdim, sözüm bir,
Yol ver, yol ver, öz yurduma gidem ben...

Elmas-Yıldırım

«Bir kere milletler teessüs ettikten sonra, fertler arasında olduğu gibi bunlar arasında da tabiatile kıskançlıklar ve rekabetler doğar. Ferdî kinlerin yanında kollektif kinler yardır ve bu, hayat hâdisesinin mahiyetinin neticesidir. Bazı hayalperverler, metafizik fikirlerden ilham alarak bütün insanlar arasında kardeşlik özlemişler ve hülyalarının yıkılışı önünde insanın tabiatini itham etmişlerdir. Haksızdırlar: İnsanı değil hayatı itham etmek lâzımdır.

«Tarih bize öğretiyor ki milletler, ister küçük ve ister geniş toprakları kaplamış olsunlar, komşu milletlerle sık sık harb halinde bulunurlar. Sulh devreleri anormal devrelerdir ki bu zamanlarda rakipler biribirlerini tepeden tırnağa kadar süzerler ve biribirlerinin zaaf anını beklerler. İki millet döğüşmezse, bu, onların seviştiğini değil, fakat birinin ötekini yeneceğinden emin olmadığını gösterir.

«Cihan sulhunun dostu olan filozoflar milletleri biribirine düşüren bu düşmanlık hislerini ayıplarlar; hayatın bir mücadele olduğunu unutarak bir dünya federasyonu sayıklarlar; vehimden başka bir şey olmıyan bu ümitlerini insanların iyileri arasında yayılmış bulunan kardeşlik hislerine istinadettirirler; fakat bu kardeşlik hislerinin menşelerini bir türlü hatırlamazlar. Bu hisleri doğuran harbdir; menfaatlerin biribirinden ayırdığı fertleri topluluklar haline getiren, müşterek düşmana karşı birleşmek zaruretidir; işte milletin bu müşterek düşmanıdır ki kardeşler arasında kardeşliği doğurmuştur; işte milletin bu müşterek düşmanıdır ki vatandaşlar arasında kardeşliği doğurmuştur.»

Biyoloji gibi insanların ihtilâfları önünde tamamile objektif ve tarafsız kalan bir tabiat ilmi bile, en büyük mütefekkirlerinin dilile, bize milliyetçilik mefhumunun ne kadar tabii ve insaniyetçilik mefhumunun ne kadar hayalî olduğunu söylüyor. Bu makalede yalnız bir tek ilim adamının şahitliğile kanaat edişimiz, biyoloji dalında böyle düşünenlerin bir kişiden ibaret olduğunu göstermez. Bilâkis, yalnız isimlerinin listesi bile küçük bir makalenin çerçevesine sığmıyan pek çok biyolojist bu kanaattedir.

Ben kendi hesabıma biyoloji kanunlarının bu kadar şaşmaz bir uygunlukla cemiyet hayatına tatbik edilebileceğini münakaşa götürmez bir hakikat sayanlardan değilim. Fakat biyolojinin ve sosyolojinin ayrı ayrı kanunlara tabi olmaları aralarında hiç bir münasebet bulunmadığını ispat etmez. Felsefe bakımından taazzuv ve topluluk (association) hâdiselerinin, canlı ve cansız bütün varlıklarda aynı kanunlara tabi olduklarını görüyoruz, ki ileride bu bahse de geleceğiz.

Peyami Safa

TENKİD

CENUBÎ ANADOLU

YÜRÜKLERİNİN ETNO - ANTROPOLOJİK TETKİKİ

Yazan : Hüseyin Namik ORKUN

İlim hayatına yukarıda adını yazdığımız eserile girmiş olan Kemal Güngör bizzat Yürükler arasına giderek bize değerli bir kitap vücuda getirmiş bulunuyor.

Eserin başında Dr. Şevket Azizin bir önsözü var. Burada şimdiye kadar yapılan araştırmalardan bahsedilmektedir. Ve Kemal Güngörün eseri hakkında da şu netice kaydedilmektedir : «Kemal Güngörün tetkiklerinden ilk çıkan netice, Yürüklerin mezokafa Türkmenler gibi tarih, dil, anane yani bir kelime ile kültür bakımından su katılmamış bir halde büyük Türk birliğine dahil olduklarıdır.»

Eğer bu netice kafa kemiklerini ölçerek meydana çıkmış olsa idi; o halde Yürükler Türkmenler gibi olmıyacaktı demek oluyor. Kemikleri ölçerek bir adamı Türk yapmak veya Türklükten çıkarmak ilmine asla inanmak mümkün olmadığı gibi elimizdeki sarih tarihî hakikatler Yürüklerin de halis Türkmenler olduğu merkezindedir. Kafatası ilmi bunun aksini iddia etmiş olsa dahi tarihî hakikat değişmiş olmıyacaktır. Yine bu önsözde şu ibareye tesadüf etmekteyiz: «Braki kafa Türklere nispetle Yürükler daha ziyade doliko ve mezokafadırlar.» Bu takdirde Yürükleri Türklükten çıkarmak lâzım geliyor mu bilmem...

Kemal Güngör seyahatinin kısa raporunu eserinin başına koyduktan sonra şimdiye kadar Yürükler hakkında yapılan araştırmalardan bahsetmektedir. Burada Strahlenbergin adını da okumaktayız. Poltava muharebesinde Moskoflara esir düşerek on seneden fazla Rusyada kalan ve bu vesile ile Rusyadaki Türk kavimlerini de tetkike muvaffak olan Strahlenbergin Yürüklerden bahsettiğini biz bilmiyoruz. Bu zatın ismi zikredilirken 1730 senesi kaydedildiğine göre bu senede yüzbaşı Strahlenbergin Das Nord und Östliche Theil von Europa und Asia... adlı kitabı basılmıştı. Bu eserde Türklerden bahis varsa da Yürüklerden bahsedildiği bizce malûm değildir. Bay Kemal Güngöre nasıl malûm olduğunu bilmiyoruz.

Yürükler hakkındaki bu bahiste Türkmen aşiretleri adlı eserin zikredilmemesine pek memnun olduk. Bizde basılan bu eser her ne kadar üzerinde

Yunus Gibi

Elimde aşkın kemendi,
Yunus sana geliyorum.
Ben kölenim sen efendi,
Yunus sana geliyorum.

Çilem büyük biter-m-ola,
Yanan ateş tüter-m-ola,
Yunus-elden tutar-m-ola,
Yunus sana geliyorum.

Derviş oldum dönmek gerek,
Ateşinle yanmak gerek,
Yâr sözüne kanmak gerek,
Yunus sana geliyorum.

Muzaffer YERSEL

iki yabancı ismi taşır ise de ve tercüme olduğu kaydedilmiş ise de maatteessüf eserin aslı dünya yüzünde mevcut değildir. Ve binaenaleyh mütercimi eserin asıl müellifi veya daha doğrusu uyduranıdır. Bundan dolayı eserin ilim âleminde hiç bir kıymeti olmayıp literatürde zikredilmez.

Kemal Güngör eserin bibliyografyasında zikrettiği halde bu bahiste Vambérynin adını kaydetmemektedir. Halbuki Vambéry İzmirde yaşıyan Macar vasıtasile Anadolu Yürük hakkında dikkate şayan malûmat lamıştır. Bu münasebetle şunu da dedelim ki Vambérynin eserinin Türk halkı değil Türk soyudur. manca tercümesini Türk halkı diye cüme etmek mümkün ise de Macarsını bu şekilde tercüme etmeğe im yoktur.

Kitabın ikinci bahsi Yürükl antropolojik tetkikidir. Müellif ölçbiçmiş ve bir sürü rakamlar toplaSâyi meşkûr olsun.. Bu ölçülerin cesinde «Yürüklerin... tamamen tecanis bir zümre olmadıkları» mena çıkmış.. Kafatası ilmi ne netice ise versin.. Yürükler tertemiz Tü ve halis Oğuz boylarının Anado kalmış en saf bir bakiyesidir.

Eserin asıl ciddi ve ilmî k ikinci kısımdır. Artık müellif ka ilmini bir tarafa bırakıyor. Yürük etnoloji ve folklorundan bahsed Bu bahsi tahlil etmeden evvel şu tayı ehemmiyetle kaydetmek ister Bu memlekette fevkalâde çalışan kik ve tetebbu âşığı çok değerli lerimiz var. Halkevlerimiz bu de gençler için en iyi bir yuva teşkil yor. Onların eserlerini neşrediyor maye ediyor ve her elinden gelen yıyor. Yalnız asıl noksan olan ve b bu emekleri boşa çıkaran bir tek tayı ihmal ediyor: Metot... Bu sö karşı Halkevleri için kılavuz kita nın neşredildiği söylenebilir. Bu kü kitapları maatteessüf bir rehber dir. Gençlerimiz parmağile gidil yolu uzaktan gösteren nasihat kita değil, onlara nümune veren ciddî ilmî eserler beklemektedir. Şi kadar folklorcu geçinen zevatın b hada tatbikî bir tek eserini görmü ğiliz. Gençler nasihat değil, nüm beklemektedirler. Binaenaleyh Par folklorun nasıl yapılması icabet dair gençlere bir nümune eseri v daha yerinde olur. Temiz karakt salim ve isabetli düşüncelerine he

Yollarda Akşam

Yürekleri kavurur gizli gizli esen sam;
Bulutlar üstümüzde sanki çökecek bir dam!
Derim : Bir taş olsam da bu acıyı duymasam!

Toprakta gam, gökte gam... Her tarafta eser gam :
Tükenmez bir sızıdır gurbe yolunda akşam.

Gölgeleşerek dolar içimize sonbahar;
Bir veremli yüz gibi solgunlaşır ovalar.
O saatler içimde sanki bir çocuk ağlar.

Toprakta gam, göket gam... Her tarafta eser gam..
Tükenmez bir sızıdır gurbet yolunda akşam.

Özlediğim sesleri duyarım, ürperirim;
Unutur da kendimi onlara ses veririm.
Sonra içimde döner, damla damla eririm.

Toprakta gam, gökte gam... Her tarafta eser gam :
Tükenmez bir sızıdır gurbet yolunda akşam.

Halide Nusret ZORLUTUNA

man büyük bir saygı duyduğum B. Nafi Atuftan bunu memleket hesabına beklemekteyiz.

Kemal Güngör çok çalışmış, çok yorulmuş... Fakat folklor bakımından bir zümre nasıl tetkik olunur, masalların hangileri ve nasıl tesbit olunur, bu cihet araştırılırken nelere ehemmiyet vermek ve nelere vermemek lâzım geldiğini kestiremediğinden eserden edilecek istifade azalmaktadır. İşte bundan dolayıdır ki Kemal Güngör nebatlardan bahsederken bunların ilim âleminde tesbit edilmiş isimlerini koymadan mahallî isimlerini kaydetmiş ve «bir nevi çayır» gibi okuyanca ve ilim âleminde malûm olamıyan izahlar yapmıştır. Yine bundan dolayıdır ki hayvan hastalıklarından bahsederken bunların tıp âleminde malûm olan ilmî isimlerini koymamıştır.

Yürük sözünün klâsik ve bütün ilim âleminde kabul edilmiş izahı yürümek fiilinden çıktığı tarzındadır. Kemal Güngör ise bunu bir Oğuz boyu olan Yüreğir'den çıkarmak istiyor ve bu fikrini ise asla ispat edemiyor. Bu kelimenin yani Yüreğ-ir sözü ile Yürük sözünün aynı olabilmesi için lisani izaha ihtiyaç vardır. Daha sonra Anadoluda Yüreğirlerin bulunduğu noktaları tesbit ederek buralarda Yürükleri aramak icabederdi. Hele müellifin Uzunçarşılının Karakoyunluları Oğuz kabilelerinden bir boya mensuptur, demesini bir ispat yollu zikretmesine şaştık. Bu bir ispat olmadığı gibi münasebeti dahi yoktur. Yürükler meğer «tarih, dil yani kültür bakımından tamamen Türk» müşler... Bu malûmu ilâma ne lüzum vardı bilmiyorum... Bunun aksini iddia eden var mı ki müellif bu sözü söylemeğe lüzum görmüş..

Son derece zayıf bir surette işlenmiş olan içtimai teşkilât bahsinden sonra eserin en değerli kısmına geçmekteyiz. Bu münasebetle şunu da ehemmiyetle kaydedelim ki folklor ve etnografi tetkiki mutlaka o milletin tarihini iyi bir surette bilmekle mümkün olur.

Bu iyi çalışılmış kısımda metot bakımından bir sürü noktalar gözünüze çarpabilir. Bundan dolayı toplanan metinlerden ilim âlemince istifade etmek mümkün olmamaktadır. Bu metodu da hocalarının vermesi icabederdi. Kemal Güngörü bu güzel ve çok faydalı eserinden dolayı hararetle tebrik eder ve kendisinden daha değerli eserler bekleriz.

Hüseyin Namık ORKUN

Türkistanda

Doğum Âdetleri

Yazan :
Nuriman Karadağ

Doğum aylarının son günlerinde kadının annesi kızını kayınvalidesinden ve kocasından ister, evine götürür. O gün mahallenin tanınmış ailelerinden yaşlı hanımlar davet edilerek (analar çayı) yapılır. Yemekten sonra kızın sağlığına dualar edilir. Misafirler dağılırken kızın annesi (ak yolluk bolsun) bahtlı olsun diye 7-8 arşın beyaz patiska dağıtır.

Doğum olan evin eşiğine ipten yapılmış hususi paspas konulur. Çocuk dünyaya geldi mi hısım akraba hediyelerle tebriğe gelirler (körümenlik).

Üçüncü gün vaziyete göre bir veya daha fazla koyun kesilerek (hakik) yapılır. Misafirler eti yedikten sonra kemikler toplanarak defnedilir. Çocuğun selâmetine dua kılınır.

Yedinci gün çocuğun saçı tıraş edilir. Tatlılar yapılarak molla davet edilir ve çocuğa isim konur.

Bundan sonra kayınvalide gelip gelini ve torununu evine götürür. On, on beş gün sonra da beşik düğünü yapılır. Bu düğün çok eğlenceli olur. Cambazlar, hokkabazlar çağırılır, çalgılar çalar, oyunlar oynanır. Gelen misafirler beşiği hediyelerle doldururlar. Çocuk dünyaya geldikten kırk güne kadar evdekilerin hiç biri çamura el sürmez. Eğer buna riayet edilmezse çocuğun yüzünde ve başında (çile) denilen bir takım sivilce çıkacağına inanılır. Bundan başka kırk güne kadar o eve uzaktan gelen misafir derhal içeri alınmaz. Atının teri kurusun diye 2 - 3 saat dışarıda bekletilir. Şayet hemen eve girerse çocukta (at teri) denilen kaşıntılı bir hastalığın olduğu rivayet edilir. Kırkıncı gün kuru yemiş, ortası biraz oyukça ekmeklere un helvası koyarak hazırlanır. Eğer çocuk erkekse birçok küçük çakılar da alınır. Bunlar gelen misafire dağıtılır. Sonra çocuğu annesi veya ebesi tutar, orada bulunan çocuklar da bebeğin banyosu için hazırlanmış sudan birer kaşık alarak üstüne dökerler. Bu suretle kırkı çıkmış sayılır.

Çocuk yedi yaşına basınca dualar ve hediyelerle mektebe götürülüp (okuyet) muallime teslim edilir. Ondan sonra ailesinin nezareti altında gündan güne büyür.

Nuriman KARADAĞ

BİTMİYEN MASAL

Yazan: Münife BARAN

Çok eskiden, dünyanın henüz yaratıldığı zamanlar, daha yerler yumuşak, denizler ılık, yıldızlar kırmızı, bulutlar pembe iken, Türk Tanrısı kendi güzelliğini, iyiliğini ve ölmezliğini bir araya toplayarak bir şaheser yaratmak istemiş. Yedi gün yedi gece uğraşmış..

Bir sabah insanlar, nereden geldiği belli olmıyan gizli bir çağırılışla uyanmışlar. Ses:

— Koşunuz, koşunuz, Pamire doğru koşunuz.

Diyormuş. İhtiyarlar, gençler, kadınlar, çocuklar bu sihirli emre uyarak atlarına binmişler.. Atlar kendiliğinden Pamir yolunu tutarak koşmağa başlamışlar. Ovalar nal seslerinden dile gelmiş!. Atlıların rüzgârlarını rüzgârlar seyre gelmiş.. Yıldızlar merakla yere eğilmişler, nehirler yollarını çevirmişler.. Ağaçlar yapraklarını atlıların arkasından uçurmuşlar, çiçekler kokularını peşlerinden salmışlar..

Böylece, yedi eflâtun gece, yedi turuncu gün gitmişler. Bir sabah gün ağarırken Pamire varmışlar.

Eteklerinde firuze suların çağladığı büyük bir tepenin önünde atlar durmuş, atlılar inmiş.. Aradan çok geçmemiş, güneş tepenin arkasından yükselirken Tanrının şaheseri birden belirmiş:

Vücuduna yalnız güneşin pırıltılarını ymiş muhteşem bir kız!.. Kızın teni sular bi şeffaf, çiğdemler gibi taze, saçları baklar gibi sarı, gözleri erimiş altın gibi teşli imiş.

Bakışlarından dağılan ışık dalgaları hayetle büyüyen gözlerden beyinlere işlemiş, albere sızmış.. Bu ışık ile aydınlanan beinler, düşünmek, bulmak, yaratmak kabiyetini; bu nurla yıkanan kalbler, duymak, vmek, acımak hassalarını kazanmışlar.. Ve andan itibaren insanlar Tanrının en şerefli misali olmuşlar.. Ruhlarında büyük aşkla heyecanı tutuşmuş.. Bu heyecanla dizler külmüş, başlar eğilmiş.. Türk Tanrısının en büyük eserine secde etmişler..

Secdeden kalkan başlar kızı güler bulmuşlar. Bu gülüş ruhlara ince sanatların zevkini aşılamış ve insanların insanlığını tamamlamış..

Birden kızın sağında boz renkli bir kurt, solunda doru bir at peyda olmuş. Kız bir sıçrayışta ata binmiş, bir elini havaya kaldırmış:

— Ey Türk boyları! diye seslenmiş, Tanrı sizi bağışlasın! Aşkım kalbinizden silinmesin! Çünkü bu aşk sizi bütün uluslardan üstün yapacak. Bana ulaşmak isteyenler iyiliğe, doğruluğa, zafere koşsunlar, birlikten ayrılmasınlar! Beni zafer sancaklarının gölgesinde ve temiz ruhların arasında her zaman bulacaksınız! Attığım okların peşinden geliniz! Boz kurtlar size yolumu göstersin en Tanrısel Türk ulusu! Kahramanlığınız bin bin artsın! Korkunun adı ülkenizde bilinmesin! Kılıcınızın kanı silinmesin!.

Kız bunları söylerken sadağından dört altın ok çıkarmış; birini şimale, birini garba, birini şarka, birini de cenuba doğru atmış. Oklar birer kuş olup uçmuşlar, kimse nereye konduklarını görmemiş..

Boz kurt dokuz defa bağırıp öne geçmiş. Kız şeffaf pembe topuklarile atın karnına dokunmuş. At birden şahlanmış. Kızın saçları dalga dalga etrafa dağılmış.. Saçların pırıltısından gözler kamaşmış, birşey seçemez olmuş ve kız bir anda kaybolmuş, kimse onun nereye gittiğini görememiş. Herkes birbirine:

— Nereye gitti, nereye gitti diye sormuş, fakat kimse cevap verememiş. Kalblere dayanılmaz bir hasret düşmüş, ayrılık kor gibi yakmağa başlamış.

Orada ulu bir çınar varmış. Onun dalında üç yol pırıltı görmüşler. Bakmışlar üç tel saç asılı. Hemen o saçları almışlar, ozanlar sazlarına gerip ayrılık acısını dile getirmişler. Âsıklar hem söyler hem kopuz çalarken ihtiyarlar meclis kurup kızı nerede bulabileceklerini söyleşmişler. Ama bir netice alamamışlar..

Bir de bakmışlar, okların uçtuğu dört tarafta birer boz kurt belirmiş.. Hemen onlar da dörde bölünmüşler. Her biri bir kurdun peşine düşmüş. Kimi şimale gitmiş, kimi cenuba inmiş, kimi şarka doğrulmuş, kimi garba çevrilmiş..

Böylece büyük Türk akını başlamış.

Pamir kızının aşkı kalbleri bir humma gibi sarmış. Bileklerin kuvveti, yüreklerin cesareti artmış. Kahramanlıklar kahramanlıkları, zaferler zaferleri kovalamış. (Kemikler dağ gibi yığılmış, kanlar su gibi akmış).

Büyük savaşların bayramında yiğitler Pamir kızına ulaşıp bahtiyar olmuşlar. İlk zamanlar Kamlar, daha sonraları Müslüman Türk hocaları, şehitlerin gözlerini kaparken orada Pamir kızının hayalini görüp titremişler..

Bu büyük aşk bir ata mirası olarak evlâttan evlâda geçmiş. Derler ki: Türk kızları dokuz, oğlanları yedi yaşına basınca, Pamir kızı rüya olur, uykularına girer her yürekte ateşini tazelermiş.

Dünyanın döt bucağına yayılan Türkler o kadar geniş ülkeler kazanmışlar ki bir Hakan idare edemez olmuş. Büyük devletler kurup cihanı ellerine almışlar. Kendilerinden olmıyanlara göz açtırmamışlar. Aman dileyenlere dokunmamışlar, karşı koyanları helâk etmişler. Böylece şerefli asırlar geçmiş. Tarihler kazanılan zaferleri sayfalarına sığdıramaz olmuşlar.

★

Daha ilk akınlarda boz kurdun garba gerdiği boylar dünyanın en güzel ülkesinde yerleşmişler. Üç tarafı denizler, içi nehirler ve göllerle süslenen bu muhteşem yaylâda nice zaferler kazanmışlar. Milyonlarla akan kâfirlerin yollarını kesmişler..

Pamir kızının aşkı yüreklerinde harlı ateş gibi yanarmış. Bu aşkın kudretile denizler aşıp karşı kıyılara geçmişler. Cihanın en güzel, en zengin, en meşhur şehrini, karadan gemiler yürütüp ele geçirmişler.. Bu hızla, eski Firavunlar ülkesine inerken bir yandan kâfirler diyarının ortasında at oynatmışlar..

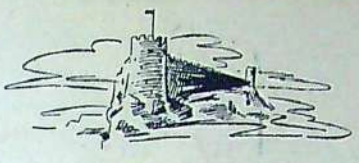

Boğazda bir Seyahat

İlk aşkını hicranla duyar burda her insan
Bir farkı mı vardır BEBEĞİN kuş yuvasından?
Âşıkları düşkün görerek hüsnüne fazla,
Mehtâb uyanır GÖKSUDA bir kız gibi nazla!
Rüzgârlar öpen KANLICAnın bülbülü çağlar,
Bir dönmiyecek yolcuya gönlüm gibi ağlar.
Bir yanda söğütler öpüşürken duru suyla,
Eşsiz ÇINARALTIYLA ve engin korusuyla
Bir besteyi söyler bana karşımda EMİRGÂN.
Ay çehreli bir sevgilinin hıçkırığından.
Hülyâlı gelinler ki, ışıklar uyuyunca,
-Ürkek- dolaşır sahili KANDİLLİ boyunca.
Mehtab geriyorken suya bir sırmalı perde,
Akşam daha zengin ve güzeldir SARIYERde.
Birdenbire engin suyu -en sonra- KAVAKLAR
Hicranlı gönüller gibi hasretle kucaklar...

Sadi Kemâli SÖYLEMEZOĞLU

İnsan ıstırap çekmedikçe kendi kendini tanıyamaz.

A. de MUSSET

Vatanı yaratan ölülerin külleridir.

Ernest RENAN

İnsan kendini ne kadar az düşünürse o kadar mesut olur.

COMTESSE DİANA

Beşeriyet dirilerden ziyade ölülerden teşekkül eder.

AUGUSTE COMTE

Dostluk, hava bozarsa tersine çevrilen bir şemsiyeye benzer.

PAUL BRULAT

Kendi kendimizden başka düşmanımız yoktur.

ANATOLE FRANCE

Birbirimizi saadette arar, ıstırapta buluruz

HENRİ BATAİLLE

Hayatımızın yarısı ümit, yarısı da hayal sukutlarından mürekkeptir.

SCHURTUNGER

Eserini insanlar için değil, zaman için yarat.

EUGENE FİGUİERE

En mesut adam ihtiyaçları en az olandır.

ANDRUYER

★ İhtiyarlığın feci tarafı ihtiyar olmak değil, bir zamanlar genç olduğunu insanın hatırlamasıdır.

OSCAR WILDE

O büyük aşkın heyecanı, mimarların aklarından narin serviler gibi zarif mier yükseltmiş, şairlere tantanalı kasi- söyletmiş. Ölen sultanın arkasından ir kadar haşmetli mersiyeler yazdır-.

Çiniciler bu aşkla bahar rengini taşa şler. Nakkaşlar sihirli marifetler göşler. Hattatlar yazının şirini resmet-. Bestekârlar asırların ihtişamını mutirmişler..

Topraklar bizim, denizler bizim, sanat ilim bizim olmuş.

Bu iyi günler, altın seneler epey devam . Ama yavaş yavaş Pamir kızının aşk nını kalbinden silenler olmuş. «Şu düşman uyumaz» derler. Türklerin de anları uyumamış. Aralarına fesat, orna bozgun sokmuşlar. Zulüm ve cehaçoğalmış. Bir zaman bir yanında «Güneş ken» bir yanında «Güneş doğan» koca parçalanarak dağılmağa başlamış, kal hâlâ temiz ülkülerin heyecanını dubüyük ruhlu insanlar zaman zaman bu çareler aramışlar.

Asırlar geçtikçe kızın âhına uğramışlar. şerefli diyar, artık içinde yaşanılmaz zindan olmuş.

Bir zaman gelmiş ki düşmanlar her takuşatmışlar. Çocukları süngüleyip kızkirletmişler. Camilerde domuz besleyip erde çan çalmışlar.. O zaman Pamir n aşkı ile yüreği tutuşan, bileğinde eski kahraman atalarının kuvvetini taşıyan, büyük, çok büyük bir kahraman çıkmış. Dağılan orduları toplamış. Yokluk içinden varlık çıkarmış. Onun ruhundaki kudret, gönüllerde için için, bir pamuk gibi yanan eski ateşi alevlendirmiş. Ya istiklâl, ya ölüm! nâraları yeri göğü sarsmış. Eski aşkın, büyük ülkünün heyecanile coşanlar, tırnaklarile tel örgüleri sökmüşler, dişlerile kâfirlerin kılıcını kırmışlar, bedenlerile topları tıkamışlar, avuçlarile kurşunları avlamışlar, düşmanlardan intikamlarını almışlar, memleketi satanların cezalarını vermişler. Eski şereflerini kazanıp dünyanın sayılı milletlerinden olmuşlardır.

Şairler son savaşın şirini yazmak isterken, büyük aşkın ateşinden kâğıtları bir tutanı alev olup yanmış, dumanları gökyüzüne dağılmış. Onun için Türk göklerine bakanlar, orada destanlar okurlarmış.

Derler ki, Pamir kızının aşkı bir ata mirası olarak nesilden nesle geçmektedir. Türk kanından gelenler, iliklerinde bu ateşle doğarlar. O yalnız satılmışların semtine uğramaz, korkaklarla zalimlere yâr olmaz.

★

Bu masal, burada yarım kalıyor. Bundan yüz sene sonra 2042 yılında bir başka Türk kızı bu masala şerefli bir asrın destanını ilâve edecek. Ve bu böyle her yüz yılda tekrarlanarak ilelebet devam edecek.

Pamir kızının aşkına şimdiye kadar türlü türlü isimler vermişlerdi. Onu bazan dinî bir kisve altında gördük. Bazan «Perli hürriyet» olup karşımıza çıktı. Kızılalma diyenler de oldu. Muharrirler: — Ey vatan! Güzel Turan! söyle sana yol nerede diye yolunu sordular..

Bu aşk belki yeni yeni isimler alarak yalnız on milyonun, on sekiz milyonun kalbinde değil, milyonların ve milyonların kalbinde atadan kalan en mukaddes miras olarak yanıyor. Bu yanış yeni harikalar yaratacaktır.

Pamir kızı, Pamir kızı! Sen bize her şeysin! İzini kaybetmeden boz kurtların peşinden koşacağız!

Sana ulaşacağız! Sana ulaşacağız!

Münife BARAN

MACARİSTAN KIZILALMALARI

Yazan : M. Fahrettin ÇELİK

Büyük gezginimiz Evliya Çelebi, muhtar eyaletlerimizden birisi olan Erdel (Transilvanya) Macaristanından ve Orta Macar denilen Bodin eyaletimizden başka üçüncü Macaristan sayılıp **Küçük Macar** diye anılan ve burası için bize yıllık vergi veren Avusturyalılar elinde bulunan bu Beç - Viyana bölgesi gibi, **Büyük İskender'den Nuşirevan'a** geçtiği ve sonra doğuda iken Macarlara kalıp sonradan Tuna boyuna getirilen kırallık tacının da Bodin'de Macar elinden Nemçeli'lere (Avusturyalılara) geçtiğini yerlilerden duyarak anlatır (c. VII, s. 301 ve c. X, s. 76).

V) Macaristanda Büyük Kalona **Kızılalma**'sı. — Macaristanda bulunan beşinci ve Evliya Çelebi'nin anlatmadığı **Kızılalma**'nın yerini Peçevî tarihinde buluyoruz. Soyu Macaristanlı olan ve Macar tarihinden Türkiye - Macar savaşlarını dilimize çevirerek göçüren İbrahim Peçevî, bu Kızılalma için şunları yazıyor (c. I, s. 115-117): («Ehli islâm Kızılalmaya dek gidecektir» dedikleri kelâmın sebebini beyan eder (1). [Nur. ehli islâm Kızılalmaya değin fethedecektir]. Bu dahi malûmu şerif ola kim, ehli islâm Kızılalmaya değin fethetse gerektir de bu lisanı halkta şayidir. Lâkin bu kelâmın mehazı ve sebebi malûm değil idi. Sultan Süleyman Han Gazi merhumun Gazavâtın Kefere tevarihinden tercüme esnasında yazdıkları müşahedemiz olmakla tercüme etmek vaki oldu; yavesi tarh ve neticesi ahzolunmuştur.» diyerek, Macar kıralı Matyaş'ın lehlileri Macaristandan çıkarıp muzafferce Bodine geldiği ve bunun Fatih Sultan Mehmet Belgradı kuşatırken içerde kuşatılan [Hunyadi Yanoş] un oğlu olduğunu ve Estergon hâkimi Erşek [Arşevel] Yanoş'u kıralın yanına çağırıp Estergon saraylarını bu kıralın yaptırdığını [ki iki yıl önce buradaki saray yıkıntılarını Macarların toprak altından çıkardıklarını şarkiyat talebesinden Macaristanlı birisi söylemektedir] ve bu saraylardan ulusu içindeki dört pencereden her biri üzerinde, gelecekten haber veren işaretli kabartmaları anlatarak konunun üzerine geçiyor

«Bu dahi malûm ola ki Büyük Kapona (Nur. Kalona ve Kallona; millet Kapona.) varoşunda yılda bir muayyen günde, bütün varoşun ve etraf ve cevanibin sagir ve kebir ve civan ve piri taşra sahraya çıkarlar; ve ol sahrada olan **Kızıl Kapona'da oğlancıklar bir eski türkü ırlarlar, Kızıl Kapona** dediği Kızılalma'dır; sınortaşı gibi bir alâmet için vazolunmuştur. Ve ırladıkları türkünün meali ve neticesi: **Türk padişahı cümle kuvvet ve azametile bu mahalle değin gelse gerektir ve bunda Allahü taalâ emrile kuvvet olsa gerektir.** Ve Allaha itikat ve itimat olunsun ki Türk padişahı ol kadar yukarıya (kuzeye) gide ki ta ki Kalona (Millet. Kalona; Nur. Katona ve Kalonna) ya vara, Nemçe memleketinde çak (çok) şenlik kalmaz (Millet. Nemçe vilâyetinde çok yerler (de) şenlik kalmaz); zira Kalona (Nur. Kalaniye ve Kallona; millet Kaponiyye) şehri uzak yerde vaki olmuştur. Şöyle ki yer yüzünün aşağı tarafına düşmüştür (Millet. aşağı tarafına vaki olmuştur). Rud suyu (Millet. de yok; Nur. ve suyu, Ru suyu) yanındadır k' ol (Nur. su) andan deryaya dahil olur.

Bundan sonra Peçevî tarihi basmasında olmıyan bir yazı, yazmalarında bulunmaktadır («Nur. Laktantinoş hakîn yani Eflâtun ahkâmı mezbure inzaratı kevakibden ve tevali' ve istikbalâttan istihraç (Millet. istihracı azime) edip iki bin yıl mikdarı mukaddem yazmıştır: Ben bunu kaleme getirmeğe havfederdim, amma çünkü olacaktır ve hükema (Millet. hükemayi müteahhirin) yazmıştır. Ben dahi yazsam günahkâr olmam; ve bunu dahi yazmıştır ki: **Magrıp** tarafında olan memleket ve saltanat (Millet. saltanat reftar) esirliğe düşer ve **Maşrık** padişahı hükûmetine (Millet. Maşrık padişahının tahtı hükûmetine) girer. Bunlar takdiri Hakta mukadder ve müşahede olunan yakın zamanda vücuda gelmesidir. Velilmü indallahü taalâ.») Evliya Çelebi Macaristanda Kapolniye ve Kapolina adlı yerden bahseder (c. VII, s. 4 ve 26); bu yerin öz adı Kalona ve buradaki (Kapona) nın da (Elma) demek olduğu anlaşılıyor.

Peçevî'nin Macar tarihinden göçürerek anlattığı bu **Kızılalma** türküsü ve yıllık töresi. Macar tarihi için olduğu denli bütün Türk tarihi için de çok önemlidir. Peçevî'nin istifade ettiği Macar tarihinin aslı bulunarak bu hususların iyice gözden geçirilmesi gerektir.

M. Fahrettin ÇELİK

(1) 6 Şubat 1921 günlü (İkdam) gazetesindeki (Kızılelma) adlı yazısında merhum Ahmet Refik bey, Peçevî'nin **Kızılalma** üzerine Macar tarihinden göçürdüğü bu yazıyı basma tarihinden alarak yazmıştı; 1933 de İstanbulda basılan (Peçevî) adlı risalesinde de «Peçevî'den seçme parçalar» arasında en başa bu (Kızılelma) bölümünü almıştır; (Cumhuriyet) gazetesindeki yazısında da yine basma tarihten bunu aldığı anlaşılıyor. Merhum, Peçevî tarihinin yazmalarına başvurmadığından, bir takım yazış ve yer adları yanılmasını da basmasında olduğu gibi göçürmüştür. Biz, (Nuruosmaniye sayı 3092, H. 1110 da yüzü alınmış (istinsah olunmuş) tur, ve sayı 3090 ile 3091) yine (Millet kütüphanesi tarih bölümü sayı 108, H. 1090 da yüzü alınmış) olan Peçevî tarihlerine de baktık. Bunlarla basması arasındaki ayrımı (Nur.) ve (Millet) diye gösteriyoruz.

İKİ NUTUK MÜNASEBETİL

(Başı 4 üncü sayfada)

Görülüyor ki ilim ve bilgi b Türke yetişmez, bunların yanında köl leşmiş bir Türklük duygusuna katî zum ve ihtiyaç vardır. «Müspet ili zihniyeti ile millî hayat kaygusu b Türkün varlığında birleştiği zama vücutça sağlam, karakterce özlü, kaf sı işler, bilgisi millî hayata uygun b vatandaş kazanmışızdır.»

Bunları; her hangi bir nazariyatçı d ğil, Maarif Vekilimiz söylediği için Tü gençliğinin sağlam bir Türk ahlâk yetişmesi ve Türk milletinin parlak leceği bakımından en sağlam ve hay bir müjde ve bir teminat olarak alı ruz. Ayni zamanda Sayın Vekilden konuşmasını bir broşür halinde on bi lerle bastırtarak bütün öğretmenler eğitmenlere, okurlara, babalara ve a lara velhasıl herkese maliyetile da tarak bir daha ve bir daha okutma ve mucibince hareket edilmesin bir yolunu bulmasını diliyoruz. İst ruz ki başta kendisi olmak üzere tün Maarif teşkilâtile devlet maki bu konuşmadaki amaçları pula bir azim ve irade ile olaylığa gö sünler.

Maarif Vekilimizin Büyük Mi Meclisinde köy okul ve enstitüleri nunu dolayısile söylediği ikinci nu gelince, bunun da, milletimizin en lam temelini teşkil eden köylülerim köylü kalarak yükselmeleri bakım dan, bize pek geniş ümit ve emel verdiğini söyliyebiliriz. Bu münaseb le Maarif Vekilinden çok özlü bir leğimiz vardır: Mademki hükû köylünün yükselmesile esaslı bir su te uğraşmayı kendine önemli bir edinmiştir, o halde onun esaslı bir defi de köylüler ve köyler arası Türk milletinin bütünlüğüne prati halel vermekte olan bazı mezhep lâflarını bütün vasıtalarla ve diray gidermek olmalı ve köylüye, arala da alış verişi ve kız alıp vermeği ram kılacak kadar Türklüğe, b mazarratlar vermekte olan şiilik sünnilik gibi dâvaların boşluğu fırsatta anlatılmalıdır.

Fikrimizce bu, köy eğitmenle öğretmenlerinin yerine getirmek m buriyetinde oldukları birçok güç öd lerin en çetini olmakla beraber en zumlusudur da..

H. E. ERKİ

Edebiyat ve San'at

Çınaraltı, S. 38, 13 Haziran 1942, s. 11.

SONNET

Yazan: Edip AYEL

«Serveti Fünun» şairlerinin garptan aldıkları nazım şekilleri içinde en fazla kullandıkları «Sonnet» olmuştur. Tevfik Fikret bu şekle pek düşkündü. «Rubabı Şikeste» nin ikinci tab'ında otuz bir tane Sonnet saydık. Ne yazık ki bunların ancak bir tanesi bütün garp âleminca riayet edilen klâsik şekle uygun olarak yazılmıştır. Diğer otuz tanesi Fransızların «irrégulier» dedikleri mısra ve kafiyeleri şairin fantezisine göre değişik sonnet'lerdir ki Fikret'in Turan edebiyatına getirmek istediği yenilikler hususunda pek esasa riayetkâr olmadığını gösterir. «Rubabı Şikeste» şairinin yegâne klâsik sonnet'sinin ismi «Rakibe» dir ve kitabın 245 inci sayfasında münderiçtir.

«Sonnet» dört bentten terekküp eden 14 satırlık bir nazım şeklidir. İlk iki bent birer kıta, son iki bent ise birer üçlüktür.

Bendlerdeki mısraların kafiyeleri şu tarzda tertibedilmiştir. (Soldan sağa doğru).

A B B A; A B B A; C C D; E D E.

Son üçlüğün kafiyeleri:

E E D şeklinde olabilir.

Bu tertibin haricinde yazılan «sonnet»ler fanteziden başka bir şey değildir. Geçen haftaki sayımızda çıkan «Eyüp» manzumesi ile «Çınaraltı» nın 29 uncu sayısında çıkan «Rüzgâr» manzumesi klâsik sonnet'ye birer örnek teşkil edebilirler. Yine bu gazetenin 31 inci sayısında çıkan «Kader» isimli manzume fantezi sonnet'lerden biridir.

Klâsik «sonnet» lerde, umumiyetle, bir mevzu aranır, bu mevzu ilk iki kıtada teşhir ve izah ve son iki üçlükte de bir neticeye bağlanır. Manzumenin son satırı beklenmiyen, sürpriz teşkil eden yüksek bir fikir, güzel bir imaj, necip bir his ihtiva etmelidir. Mısraların hece adedi şairin keyfine bırakılmıştır. İlk yazılan «sonnet»ler onar hecelikti. Fransızlar 12 hecelikleri tercih ederler. Yine Fransızlar kafiyelerin klâsik kaideye uygun olmasına dikkat ederler. Yani müennes kafiyeler ile müzekker kafiyeler muayyen bir tertip dahilinde birbirlerini takibederler. Biz bunlara açık ve kapalı kafiye diyoruz. Sesli harflerle biten kelimeler açık, sessiz harflerle bitenler ise kapalı kafiye addolunabilir.

Tevfik Fikret bu noktaya hiç dikkat etmemiştir. Nadiren, sonnet'lerin ikinci kıtalarının orta mısralarının kafiyeleri sonlara, ilk ve son mısralarının kafiyeleri de ortalara alındığı vakidir. (Çınaraltı) nın 33 üncü sayısında çıkan «Hisarlar» sonnet'si buna bir misal teşkil edebilir. Fransız şairi Baudelaire bu tarzda bir çok sonnet'ler yazmıştır. Fakat asıl olan klâsik şekildir. Sonnet'ye klâsik şeklini veren İtalyanlardır. Fakat Fransızlar bu manzumenin mucidi olduklarını iddia ederler. 13 üncü asır Fransız halk şairleri «Aşk sesi» mânasına gelen ve hiç bir kaideye tâbi olmıyan, imlâsı bir n harfile yazılan «sonet» ler söylerlermiş. İtalyanlar bu manzumeyi alıp ıslah etmişler. Meşhur Dante ile Petrarque ve Le Tasse bu şeklin en güzel nümunelerini vermişlerdir. İtalyadan bu şekil İspanyaya geçmiş ve Herrera tarafından kullanılmış, Portekizde ise «Comoëns» bu manzumeye rağbet etmiştir. Fakat asıl sonnet'ye rağbet gösteren «Shakespeare» olmuştur. 106 sonnet'yi ihtiva eden bir mecmuası 1609 senesinde neşrolunmuştur. Filvaki bu sonnet'lerin hepsi klâsik formu haiz değildiler. Birçokları sonnet şeklinde fantezilerden ibaretti. Yine İngiliz şairlerinden Wordsworth mükemmel sonnet'ler yazmış ve bütün modern İngiliz şairleri bu nazım şeklini fanteziye kaçmadan klâsik formile kullanmışlardır.

Fakat sonnet'nin en ziyade rağbet kazandığı memleket Fransadır. Bu şekli İtalyadan Fransaya ithal eden Mellin de Saint - Gelais ismindeki şairdir. Clément Marot'nun da sonnet'nin Fransada revaç bulmasında bübir rolü vardır. Bu revacı en muvaffakıyetle temin eden Ronsard ve Du Bellay gibi Pleïade mektebini açan 16 ncı asrın meşhur edibleridir. Bunlar sonnet'nin son üç mısralı bendinin kafiyelerinin E E D tarzında da olabileceğini karar altına almışlardır. 17 nci asırda sonnet yazmak her şairin ilk önce özendiği bir meşgale oldu. Hattâ bu asırda bu şekil hakkında bir hayli mücadeleler de olmuştur. Netice itibarile 17 nci asrın Fransız şairleri bu şekli o kadar iptizale uğrattılar ki 18 inci asır şairleri sonnet'ye hiç itibar göstermediler. 19 uncu asrın bidayetinde ona tekrar revaç kazandıran meşhur münekkit Sainte - Beuve olmuştur. Bu böyle olmakla beraber romantik şairler bu şekle pek alışamadılar. Meselâ Victor Hugo ancak 3 sonnet yazdı. Musset'nin yazdıkları daha fazladır. Romantikler içinde yalnız bir sonnet'si sayesinde unutulmaktan kurtulmuş bir şair vardır ki ismi Felix Arvers'dir. Bütün şiir antolojilerinde bu şairin şöhretine sebebolan bu isimsiz sonnet'ye rasgelmek mümkündür. Bunun aksi olarak yalnız sonnet'lerden mürekkep ve Les Trophées isimli eserile iştihar eden J. M. de Hérédia parnasyen şairler arasında bu şeklin taammümüne yardım etmiştir. Ondan evvel Baudelaire yazdığı klâsik ve fantezi sonnet'lerle yeni yetişen şairler arasında bu şeklin sevilmesine yolu hazırlamıştır. Meselâ Sully Prudhomme ile Françoi Coppée çok sonnet yazdılar ve onlarla muasır olan Tevfik Fikret te tesirleri altında kalarak, bu nazım tarzını bize getirdi. Bittabi Fikreti taklit edenler de bundan 30 sene evvel gelişi güzel ve ekserisi fantezi olmak üzere bir çok sonnet'ler yazdılar. Hüseyin Siyret, Ali Ekrem, Celâl Sahir ve daha sonraları Ali Canip, Enis Avni (Aka Gündüz), Tahsin Nahit ve diğer bazı şairler zamanın moda ve diline uyarak birçok sonnet'ler yazdılar. Ahmet Haşim sonnet'ye iltifat etmedi. Yahya Kemalde de bu şekle rasgelmiyoruz.

Hecenin beş meşhur şairi arasında sonnet yazanı hatırlamıyoruz. Esasen millî nazım şekillerine revaç vermek arzu ve endişesi yabancı bir şekil olan sonnet'yi ihmal ettirecek kadar kuvvetli idi. Hececilerden sonra gelen serbest nazımcılar mazbut bir şekil olan sonnet'yi denemeyi düşünemezlerdi bile.. Bob-stillere gelince vezin ve kafiyeyi atanların bu klâsik ve güç şekle itibar etmiyecekleri aşikârdı. Halbuki Marmontel bahsimizin mevzuu olan nazım için «Büyük bir fikri ifade için bulunabilecek en mükemmel bir kalıp ve kulağı âhenk itibarile en çok tatmin eden bir şekil» demekten çekinmemiştir. «Sonnet» de bir maden parıltısı, bir maden cevherinin güzelliği vardır.» diyen Baudelaire'dir.

Edip AYEL

ÜRK DİLİNDE LER VE KÖKLER

Yazan: ATSIZ

Eski Türkçü ve dilcilerden Besim Ata-Beğ «Türk Dilinde Ekler ve Kökler Üze- Bir Deneme» adında 380 sayfalık mü- bir eser neşretti. Dîvânü Lûgat-it-Türk erciminin bu eseri yeni bir dil kurulta- n toplanacağı şu haftalarda her halde dilinin gücüne ve gelişme kabiliyetine nların elinde kuvvetli bir silâh olacak- ünkü bir dil, kelimeleri ve tasrifleri ço- kça zenginleşir. Kelime yapmak için bir yol da ekleri ve kökleri kullanarak yeni er icadetmektir. Eski dil kurultayları hareket etmemişlerdi. Şimdi ise elde bu- birçok eserler bulunduğu için her hal- k ilmî ve ciddi münakaşalar olacak ve an, umarız ki, Türk dili için hayırlı so- r doğacaktır.

Besim Atalay Beğ, kitabın başlangıcında k dilinin, âdeta felsefi diyebileceğimiz meselelerini kısa ve açık sözlerle anla- Türkçede «önek» olup olmadığını so- an bilgin, bir takım dilcilerin Türk- önek olduğunu iddia ederek örnekler lerini söylüyor ve sonunda «bu dava- bul taraflısı değilim. Fakat büsbütün yana atmak da istemiyorum. Bu bir ih- sızlık olabilir. Her hangi bir mesele için ca araştırılmadan hüküm vermek doğ- değildir» diyor.

Besim Atalay Beğin bu hususta hakkı Meselâ bugünkü Türkçede tekit sıfat- yapılırken ekler öne gelir: «kıp-kızıl, veşil, sır-sıklam, kas-katı» gibi. Gerçi kit sıfatı şekli, Türkçenin sonraki bir a aittir. Gök Türkçede yoktur. Fakat bu, yabancı dillerin tesirile mi doğ- ur? Yoksa doğrudan doğruya Türkçenin na ait bir mesele midir? Türkçenin Türklerden daha önceki çağına ait me- elde yoktur. Belki Çin kütüphaneleri- incelenmesi neticesinde böyle metinler ecek ve ihtimal bunlardan, eski Türk- önek olduğu meydana çıkacaktır. Siyen- n bir kolu olup Şimalî Çinde devlet ış olan «Tabgaç» (çincesi: «Topa») edeni bir unsur olduğu için belki ken- lerinin kamuslarını meydana getirmiş- ve ihtimal bunlar bir gün meydana ktır.

çede yüzlerce ek olduğunu Besim Beğ bu kitabıyla bize gösteriyor. Hele n çıkan ekler bakımından türkçenin zengin olduğunu övünç ve sevinçle uz.

aba bu bine yakın ekin bugün hepsini k yeni kelimeler yapmak mümkün Bugün unutulmuş, ölü hale gelmiş eklerin bir faydası olur mu? Bunları çıkarınca da geriye kalan ekler bakımından Türkçe zengin bir dil midir?

Zaten bugünkü dil münakaşalarının da ruhu buradadır. Bir kısmı ölü eklerin ve kelimelerin dirilmiyeceğini söyliyerek başka dillerden kelime almak taraflısı oluyorlar. Bir kısım ise eski sözlerin diriltilerek Türkçenin saf Türkçe haline gelmesini, yabancı hiç bir unsura muhtaç olmamasını istiyorlar. Ben ikinci fikre taraftarım ve ölü İbrani dili bile dirildikten sonra, kahraman bir ırkın dili olarak yaşıyan Türkçedeki ölü kelimelerin biz istersek, dirilebileceğine inancım var. Yalnız şunu da derhal söyleyim ki yeni kelimeler yapılırken bunların Türk dili kaidelerine uygun olmasını isterim. Uydurma «üçken» bana uydurma olmıyan «müselles» ten daha yakın geliyor. Fakat «yardirektör» ü veya «işyar» ı, dünya yerinden yıkılsa, Türkçe diye kabul etmem. Besim Atalay Beğ esasen en ifrata gittiği yerlerde bile ilme aykırı bir iddiada bulunmamıştır. O «reis» yerine «başkan» kelimesini ileri sürerken bu kelimeyi bazı bilginimsiler gibi uydurmuyor, bunu Dîvânü Lûgat-it-Türkten alıyor. Hattâ Dîvânü Lûgat-it-Türkün bir kelime endeksini yapmış olan C. Brockelmann «budun başganı» terkibini «halkın führeri» diye tercüme etmektedir (Mittel türkischer Wortschatz nach Mahmud al-Kaşgaris Divan Lugat at-Türk, s. 32). Şimdi Türkçülük adına çıkıp da Türkiyenin devlet reislerine reisicümhur veya şef gibi Türkçe olmıyan isimler yerine kısaca ve Türkçe «başkan» desek diye bir teklifte bulunsak bu makul mudur, değil midir? İlmî midir, bilgisizce bir iddia mıdır? İşte meydan, istiyen buyursun, münakaşa edelim...

İmanlı Türkçü Besim Atalay, kitabında mukadder sorulara cevap vererek Türkçede bir ekin bazen birkaç ayrı mâna ifade etmesinin bir mahzur olmadığını; Arapça, Farsça, Yunanca, İngilizce ve Fransızcada da bunun böyle olduğunu gösteriyor.

Değerli bilgin bu kitabı yazmak için 85 kaynağa başvurmuştur. Kitabın sonunda gösterilen bu kaynakların bir kısmı tek nüsha, bir kısmı da yabancı dillerden tercümesi Dil Kurumunda bulunan eserlerdir. Muhakkak ki Dil Kurumunun en verimli âzası Besim Atalaydır. Dîvânü Lûgat-it-Türk tercümesinden, «Türkçede Men-Man Lâhikası» ndan ve bahsettiğimiz bu eserden sonra iki mühim eseri daha çıkacaktır ki biri Et-Tuhfet-üz-Zekiyye tercümesi, biri de Kuran tercümesidir. Türkçü ilim erbabına düşen vazife bu eserleri iyi niyetle ve ilmî olarak tenkidetmek, böylelikle Türk diline hizmet etmektir.

7 Haziran 1942, Maltepe

ATSIZ

Zeybeğim

Tunçtan bir heykel gibi Zeybeğimin duruşu,
Bütün ihtişamile yaşatıyor «MAZİ» mi.
«Harmandalı» oynarken toprağa diz vuruşu,
«Sakarya» daki gibi coşturuyor «GAZİ» mi...

Bakışları sanki ok, yürekleri deliyor,
Kaç gönül alevlendi sevgisile bu «ER» in?
«Haydaa!.. Hooop!..» nâraları göklere yükseliyor,
Duyuyorum gururla sarsıldığını yerin!..

Yine böyle Zeybeğim coşarak hopluyordu,
Dünyaya karşı meydan okuduğu zamanlar
Levent kızanlarıyla alkışlar topluyordu,
Sırmalı cepkeninden süzülürken al kanlar!..

Cemal Oğuz ÖCAL

Bu şiir, Festival eğlenceleri yapıldığı gün yazılmıştır.

Tefrika No. 6

Yazan : **Yusuf Ziya ORTAÇ**

— Hoh!..

Yüzümün bütün çizgileri, aynadaki mayhoş buğu içinde bana gülüyor : Bira içtim, bira!..

Bu benim ilk sarhoşluğum. Fakat, içtiğim iki kadeh biranın değil, iki kadeh bira içebilmenin sarhoşluğu!

Islıkla, hafif şarkılar mırıldanarak, soyunuyorum.

Karyolam, bir gelin yatağı kadar güzel görünüyor bu gece. Biraz sonra, orada, en tatlı hayallerimle koyun koyuna yatacağım..

— Nihaaat!..

Annem, bu akşam, vaktile babamı çağırdığı sesle beni çağırıyor :

— Yemek hazır oğlum!

İniyorum.

Oda, gözlerimin unuttuğu bir aydınlık içinde: lâmbanın fitili biraz daha açılmış.

Bu akşam, sofrada evin erkeği oturuyor!

26 Temmuz, 1913

Cebimdeki üç mecidiye bir haftada bitti. Son meteliğimle beraber son azametimi de kaybettim. Bu sabah, annemden para isterken, sesim yine çocuktu.

O, birdenbire bütün anneliğini unutmuş gözlerle yüzüme baktı. Sonra, hiddetli ayak seslerile merdivenleri döğe döğe yukarı çıktı, aşağı indi ve :

— Al, dedi, koydum oraya!..

Orası neresiydi?.. Benim için, bütün odayı aramak, bunu sormaktan daha kolaydır!

Bir yandan giyiniyor, bir yandan aranıyordum :

Gaz iskemlesinin üstünde yok..

Eyvah!.. Gömleğime yine çivit koymuş annem. İnsanı, bu mavi dalgalı beyaz gömlek kadar hiç bir şey âdileştiremez!

Tuhaf şey, duvarın içindeki höcrede de yok..

Vay vay vay vaaay!.. Ceketin dirsekleri de amma parlamış. Bir daha lâcivert elbise mi?..

Allah Allah!.. Yazı masamın üstünde de yok..

Fesimi, özene bezene başıma oturtuyorum. Belli belirsiz sol kaşımın üstüne iyik. Püskül de biraz yanda! Bütün şıklığım bu yan püskülden ibaret! Ne ucuz şıklık, değil mi?

Şimdi bir konsolun üstü kaldı bakmadığım... Eveeet, işte buraya koymuş: Bir, iki, üç, dört, beş kuruş!

Aynada bir daha bakıyorum kendime.. Yemin ederim ki, daha geçen hafta, bakkalın çırağı arkamda, mecidiyeler cebimde ve altın köpüklü biranın lezzeti dudaklarımda, eve geldiğim zaman, bu elbise bu kadar eski değildi!

Bağ konyası

Bağ Konya'sı gölgeden ibâret
Sesten, sazdan sükûna dâvet.

Vaktiyle bu yerde çay akardı
Mehtapta sulardan ay akardı.

Mevlâna'nın bu yer eviydi,
Raksıyla sular da Mevlevîydi.

Gülsün, ne kadar gülerse bağlar;
Bağrında sularla bir ses ağlar.

Ney sesleri vardı her solukta,
Bir eski kudümdü ay ufukta!

Safa ERKÜN

Merdivenleri gizli ayaklarla iniyorum. Annem, mutfaktan sesleniyor:

— Mektup mudur, nedir?.. Postacı bir şey bıraktı sana.. Orada, eşiğin üstünde olacak!

Açılıp tekrar kapanmış, akşam mavisi bir zarf. Üstünde yine o titrek yazı ve... Sokak kapısının kanadı elimden hızla kurtuluyor; çaaaat!..

***

Sokakta, nal şakırtılarile bir araba durdu. Dargın gözlerimizi, ortadaki sahandan kaldırıp biribirimize bakıyoruz. Kapıyı yabancı bir el çabuk çabuk çalıyor.

Annem, elindeki ekmeği masanın üzerine bıraktı. Ben, ağzımdaki lokma ile pencereye koştum: Akşamın karanlığı içinde, fenerlerini yakmış bir fayton!

İkimiz beraber aşağı iniyor, yine beraber soruyoruz :

— Kim o?

— Aç!..

Çok şükür, bir kadın sesi!

Annem, kapının kol demirini kaldırıyor, ben sürgüsünü çekiyorum ve ikimiz birden, kalın, yağlı anahtarı, kilidin içinde çeviriyoruz : A... Gülter yengem!

Arkasında, kucağı paketlerle dolu hizmetçi kızla, içeri giriyorlar :

— Aman çocuklar, öldüüüm.. Öldüm vallahi!

Çarşafının pelerinini, merdivenleri çıkarken omuzlarına atarak anlatıyor :

— Sormayın başıma gelenleri bu gün.. Tam Köprüye vardım, son vapurun iskeleleri çekilmez mi?.. Gözümün önünde, düdüğünü öttüre öttüre gitti!

Doğru yukarı kata çıkıyoruz. Annem, konsolun üstündeki çifte fitilli karpuz lâmbayı yakıyor. Hayal meyal hatırlıyorum: Bir kere de babamın maaşı arttığı gece yakılmıştı bu lâmba!

Yengem, köşe penceresinin önüne yerleşirken yemini basıyor:

— Vallahi dudağıma kadar tokum hemşire.. Sakın bir şey hazırlayım demeyesin...

Sonra bana dönüyor :

— Yalnız bir bardak su Nihatcığım..

Annem telâş içinde :

— Hiç öyle şey olur mu efendim, diyor, Allah ne verdiyse...

Yengem, zeki bir teklifsizlikle onu kolundan tutup yanına çekiyor:

— Burası benim evim değil mi yoksa?.. Karnım aç olsa, size sorma-

(Lûtfen sayfayı çeviriniz)

Akın

Kılıçlar çekildi, yaylar gerildi,
Yeniden palalar çıktı kınından...
Yanacak dünyalar Türk akınından...

Ne bir gönül yaslı, ne gözlerde yaş.
Her göğüs bir arslan heybeti taşır.
Çok kanlı olacak belli bu savaş,
Kanını verene zafer yaraşır...

Hey başı dumanlı, hey yüce dağlar!
Diz çökün!.. Şahlandı köpüren atlar...
Ruhları, enginin hasreti dağlar,
Hey dağlar, geliyor şimşek kanatlar...

Yusuf Ziya UĞUR

dan sofraya otururum!

Ben, ayaklı misafir bardağını küpten doldururken annem de iniyor: Vişne, reçelinin suyundan şerbet ezmek için!

Razı olmuyorum :

— O kadar lezzetsiz şeyi, nezaketen içmeğe mecbur etme kadını!

Sesini çıkarmıyor.

Yengemin keyfi yerinde bu akşam: Tunustan para gelmiş yine.. Her sözü bir kahkaha ile bitirerek paketleri birer birer açıyor:

— Bu, Mehrula Şehnaz için.. Bir örnek çarşaf yapacaklar.. Kâniden aldım.. Aldattı galiba beni: Arşını lira çeyreği!

Pırıl pırıl, tatlı bir sütlü kahve rengi..

Annem, iki parmağile yoklıyarak mırıldanıyor:

— Güle güle giysinler, hiç pahalı değil...

— Bu da onların: maşlahlık...

Açık, şeftali esmeri bir kumaş.. Şehnazı, hesap işlemeli ince bir baş örtüsü ile bunun içinde düşünüyorum.. Yakışacak muhakkak!

Yengemin, bir kuyumcu ilânı bi pırıl pırıl eli sonuncu paketin üstünde :

— Bu....

Sicimler çözülüyor: Lâcivert üstüne, küçük, mavi çiçekli, hafif bir yünlü..

— Bu da ikimizin!

Annem, kelimelerini yutkunuyor. Yengem neşeli:

— Yalının bahçesinde beraber giyeceğiz.. Diktirmek için hiç düşünme: Arnavutköyüne haber gönderdim, Eftalya gelip hepsini dikecek...

Sonra, annemin hâlâ yutkunduğu kelimelerin bir itiraz olmasından korkarak bana dönüyor :

— Hele seninle konuşacaklarım, Nihatcığım, öyle çok ki... Bilmem kulakların çınlıyor mu? Ziya Refik bey, hemen her akşam senden bahsediyor bize.. Dernek mecmuasındaki şiirini bile ondan dinledik.

Çapkın bir göz kırpışla :

— Ziyafet isteriz artık, diyor.

Annemin yüzünde, bakkal çırağından erzak paketlerini aldığı akşamki sevinç var!

***

Karyolama erken girdim. Bu yalnızlığa ihtiyacım vardı: Kaç gündür kaybettiğim neşemle, herkesten uzak, koyun koyuna kalmak için..

Açık pencereden yıldız dolu göğe bakıyorum, susuz toprağından yanmış sesler tüten bostana bakıyorum; gecenin siyah yorganını üstüne çekmiş evlere bakıyorum.. İçimde bir arzu büyüyor: Kalkıp, kelimesiz sevinç seslerile, benim saadetimden habersiz uyuyan bu gafil mahalleye çığlıklar atmak.. Genç, bahtiyar çığlıklar!..

Saatlerce, böyle yarı deli şeyler düşünerek uyuya kalmışım.

***

Kapının önüne getirdiğim arabaya yengemle beraber bindik. İki göz, kafes deliklerinden bize bakıyor: Annemin gözleri.. Bu gözlerdeki ışıltıdan korkuyorum!

Yengemde, beni herkesten çok benimsiyen bir yakınlaşma arzusu var. Adeta, sırdaş bir sesle konuşmak istiyor :

— Biliyor musun Nihat, şimdi nereye gidiyoruz?..

Yüzüne bakıyorum. Mercan yokuşunu inen araba Sultanhamamına bükülüyor.

— Vapura değil mi?..

— Vapura.. Ama daha evvel terziye uğrıyacağız.. Bizim rahmetli Paşanın terzisine!

Elimi üç dört yüzük birden tutuyor :

— Benim bu hediyemi reddetmezsin, değil mi Nihat?.. Şehnazın annesi senin de annendir!

Annemin dün gece yutkunduğu kelimeler şimdi benim boğazımda.. Hiç bir sevinç beni bu kadar rahatsız etmemiştir.

Arabadan iniyoruz: Terzi Şehbazyan..

Boynunun iki yanından sarı muşamba mezura sallanan kıranta bir Ermeni bizi lûgatli bir nezaketle karşılıyor.

Tezgâhın üstüne yığılan toplara, görmeden bakıyorum: Keşke yengem, bizi, fukaralığımızı bu kadar duyurmadan sevse!

Kumaşları omuzumdan sarkıtıp sarkıtıp bakıyor :

— Bu renk de çok yakışıyor sana Nihat.. Ne dersin?..

Yavaş yavaş içimdeki isimsiz ürküntü geçiyor galiba..

İçinden, müphem beyaz çizgiler geçen, açık gıri, serin bir kumaş üstünde birleşiyoruz.

İlk defa, bir terzi eli vücudumun ölçüsünü alıyor: Şimdiye kadar hep Tring'den, İştayn'den giyindim!

— Devamı var —

Seçme, Güzel Şiirler

Gece

Mehtap gümüş bir sırdır, denizin aynasında
Bir küçük kuş geceyi, besteliyor yasında.
Alevleşen yıldızlar, dökülüp oya oya.
İşliyorlar gökleri, küçük ve sakin koya.

Uzaklarda bir keman, solan rüyalar gibi,
Bestesinde ümidin, kırılışı var gibi
Hıçkırıp alçalarak, bir inilti oluyor,
Yılları dolaşıp ta gönüllere doluyor.

Nerime GÜNDÜZ

Şarkı

Bir taze bahar yağmuru bekler gibi gökten,
Solmuş sarı bir gül gibi kalb ağrısı çektin.
Ay batmadan evveldi silindin geceden sen,
Noldun, hani tâ fecre kadar bekliyecektin?..

Sensiz kara bahtım gibi benzim de hazindi,
Sandımdı şitâbımla melekler yere indi;
Gittin.. elem ak saçlarımın rengine sindi
Noldun, hani tâ fecre kadar bekliyecektin?..

İbrahim DARCAN

Gazel

— Hece veznile —

Uçtu gönlüm bu gece hayal diyarlarına
Kanat çırptı göklerin mavi ufuklarına.

Ayı dolaştı ordan yıldızlara göç etti,
Raslamadı orada eşine ayarına

Öptü güneşin parlak, sıcak dudaklarından,
Kanamadı onun da ateşine nârına

Ordan kalkıp daldı engin Okyanuslara,
Orda da rasgelmedi aradığı yârına.

Yedi kat yere indi, ejderlerle çarpıştı,
Alevler katmak için üşüyen damarına.

Bu cenk onu pek yordu, gönlüm yattı uykuya,
Bakalım neyleyecek uyanınca yarına?..

Murat Alpkurt Aytar

Ayrılış

Kırık bir tekne ile gurbete açılırken,
Arkamda düşünen yok akan gözyaşlarımı;
Gurbetin acıları önüme açılırken,
Arkamda düşünen yok akan gözyaşlarımı!

Bilmediğim bir nine bana sallarken mendil,
Sahillerde gördüğüm bütün benizler uçuk.
«Uğur ola» der gibi titrerken paslı kandil,
Arkamda bir sis kaldı önümde yandı ufuk.

Hüseyin AKALIN

Bayrağım

Benim şanlı bayrağım, göklerden inen bir kız,
Ki ona gülden rengi ne güzel de yaraşır.
İki sevgili gibi kucaklaşan Ay-Yıldız,
Alevden saçlarında hayrü saadet taşır.

O, rengini ne gülden, ne de şafaktan aldı,
Uğruna şehit düşen Mehmed'in kanıdır o..
Kanı kadar kırmızı, yüzü kadar ak kaldı,
Mehmed'in armağanı, her Türk'ün canıdır o..

Bayrağımın tarihi eskidir ceddim kadar;
Bazen üç hilâllidir, görülemez yıldızı
Lâkin parlıyan hilâl daima göğsünde var,
Onu gerdanlık gibi taşıdı bu Türk kızı.

Ülkümün rehberidir, her burcu gönül bağım,
Gölgesinin gezdiği ülkede bahar olur.
Şerefli gururile dalgalanan bayrağım,
Uğrunda can verenler ölmez, bahtiyar olur..

Ah, bu bahtiyarlığa ben de erebilseydim,
Zira yatakta ölmek züldür, yakışmaz Türk'e!..
Eğilmiyen başımı işte önünde eğdim ,
Saygı seni yükselten İnönü, Atatürk'e!.,

Rıza BEŞER

İstek

Kaftan giymiş, perçem düzmüş,
Kına yakmış ellerine.
Gün ışığı takılası,
Yâr zülfünün tellerine.

Şarap olup içilesi,
Koku olup saçılası,
Konca olup açılası,
Yâr evinin yollarına.

Kumaş olup dikilesi,
Itır olup kokulası,
Ayna olup bakılası,
İşvesine, hallerine.

Yersel kulun okunası,
Ak gerdana dokunası,
Bülbül olup ta konası,
Al yanağın güllerine.

Muzaffer YERSEL